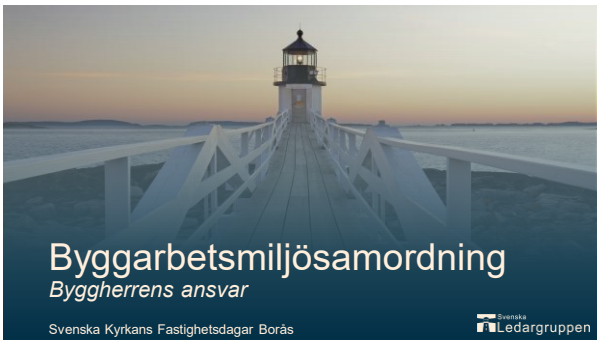

2

Ansvar och kunskap

Ansvar för att **ingen ska bli sjuk, skada sig eller dö** på sin arbetsplatsen

Ansvar kräver **kunskap** och **förståelse** för dom krav som ställs och för att kunna medverka i den egna organisationens arbetsmiljöarbete

Ett gott arbetsmiljöarbete bidrar även till en bra ekonomi, ett gott anseende och det blir lättare att behålla och rekrytera personal.

Vår **inställning och attityd** till arbetsmiljöarbete påverkar hur stor **risken är att få skador.**

Svenska Ledargruppen

3

Människor dör på sin arbetsplats

År	2022		2023		2024		2025	
Månad	per månad	totalt	per månad	totalt	per månad	totalt	per månad	totalt
Januari	3	3	2	2	7	7	4	4
Februari	2	5	4	6	2	9	9	13
Mars	2	7	2	8	2	11	2	15
April	2	9	6	14	5	16	7	22
Maj	3	12	2	16	3	19	2	24
Juni	3	15	4	20	2	21	4	28
Juli	3	18	4	24	2	23	4	32
Augusti	4	22	5	29	4	27	2	34
September	3	25	6	35	4	31	4	38
Oktober	4	29	4	39	4	35		
November	6	35	6	45	3	38		
December	5	40	10	55	2	40		
Total	40	40	55	55	40	40	38	38
Övriga*	9	9	8	8	5	5	6	6
Samtliga	49	49	63	63	45	45	44	44

Antal dödsolyckor för arbetstagare och egenföretagare, tabell från av.se

Bakom varje siffra finns en...
Familj
Arbetskamrat
Vän
Verksamhet

Svenska Ledargruppen

4

Arbetsmiljöverkets nya regelstruktur

- Förenklat slås 67 föreskrifter ihop till 15 mer omfattande föreskrifter.
- I många fall har en separat föreskrift blivit ett kapitel i en mer omfattande föreskrift.
- Skydds- och kravnivån förändras inte, med undantag för byggherrar, projektörer och byggarbetsmiljösamordnare. Där finns nya regler och nya krav som förtydligar ansvar och uppgifter framförallt i de tidiga skedena av byggprocessen.

- Började gälla 1 januari 2025.

Svenska Ledargruppen

5

Förändringar

De nya reglerna har tydligare bestämmelser kring att;

- förebygga risker så tidigt som möjligt i bygg-och anläggningsprojekt
- övergripande organisera och skapa förutsättningar för en god arbetsmiljö
- samordna och organisera bygg- och anläggningsprojekt
- kontrollera och följa upp arbetsmiljöarbetet.

Svenska Ledargruppen

7

Förändringar med nya regelverket (AFS 2023:3)

- Nuvarande byggföreskrift (**AFS 1999:3**) innehåller 17 paragrafer som behandlar ansvaret gällande byggarbetsmiljön.
- Nuvarande föreskrift om arbetsplatsens utformning (**AFS 2020:1**) innehåller ca 13 paragrafer som behandlar projekteringsansvaret.

Totalt har vi idag ca 30 paragrafer i gällande föreskrifter som styr samordning av arbetsmiljön på byggarbetsplats.

- Den nya föreskriften om arbetsmiljöregler vid planering, projektering och samordning (**AFS 2023:3**) innehåller 130 paragrafer.
  - Många av de gamla paragrafema har förtydligats genom att skapa fler och tydligare paragrafer.

	Specifika paragrafer	Gemensamma paragrafer	Totalt antal
Byggherren	31	34	65
Bas-P	20	23	43
Bas-U	30	19	49
Projektörer	12	24	36

Svenska Ledargruppen

8

Ansvar

De som ansvarar för att dessa föreskrifter följs är;

1. **Byggherren**,
2. Byggarbetsmiljösamordnaren för planeringen och projekteringen (**Bas-P**),
3. Byggarbetsmiljösamordnaren för utförandet av arbetet (**Bas-U**),
4. *Byggherrens ställföreträdare*,
5. **Projektörerna**, och
6. Den som tillverkar monteringsfärdiga byggnader eller anläggningar.

Aktörernas ansvar enligt dessa föreskrifter inskränker inte det arbetsmiljöansvar som varje arbetsgivare har för sin egen personal enligt andra bestämmelser

Svenska Ledargruppen

9

Definition byggnads- och anläggningsarbete

- Schaktning
- Markarbeten
- Byggnadsarbete
- Montering och nedmontering av prefabricerade element
- Inredning eller installation av utrustning
- Ändringar
- Renovering
- Reparationer
- Nedmontering
- Rivning
- Löpande underhåll
- Periodiskt underhåll - måleri- och rengöringsarbeten
- Dränering
- Sanering

Svenska Ledargruppen

10

TEST !

Vilka av följande är bygg- och anläggningsarbeten?

Hand UPP = JA

Hand NER = NEJ

1. Byta tak på flerbostadshus
2. Klippa gräs
3. Byta en lamparmatur
4. Lägga nytt parkettgolv
5. Byta enstaka glödlampa
6. Laga pott hål på gångväg
7. Montering av en ny projektor i taket
8. Montera en ställning inför utvändigt fönsterbyte
9. Komplettera färg på golvlister
10. Städning av trapphus
11. Fönsterputsning på 5e våningen utvändigt
12. Lägga nya bärlager på väg
13. Byte avloppstrumma i mark
14. Byta en innerdörr

Svenska Ledargruppen

11

Byggherrens grundläggande skyldigheter

- Övergripande ansvar för att organisera och ställa krav
- Förebygga arbetsmiljörisker i byggprojektet
- Samordna arbetsmiljöarbetet i byggprojektet
- Kontrollera och följa upp det förebyggande arbetsmiljöarbetet
- Ansvara för arbetsmiljöplan
- Förhandsanmälan
- Arbetsmiljödokumentation

Rubriksida

Svenska Ledargruppen

12

Övergripande ansvar

Byggherren ska se till att den **organisation** och de **resurser** som krävs för arbetsmiljöarbetet i byggprojektet finns från starten av planeringen och projekteringen fram till att byggnaden eller anläggningen är färdigställd.

Exempel på resurser är tid, pengar, personal och kunskap för att kunna bedriva arbetsmiljöarbete.

Svenska Ledargruppen

13

Att förebygga arbetsmiljörisker i byggprojektet

Byggherren ska ha rutiner för arbetsmiljöarbetet i byggprojektet

- hur arbetsmiljörisker ska hanteras under planeringen, projekteringen och byggskedet.
- hur byggherren ser till att Bas-P och Bas-U har rutiner för samordning och arbetsmiljöarbete.
- fokus på arkitektoniska, tekniska och organisatoriska val i projektet
- Arbete med arbetsmiljöplan och dess överlämning

Under planeringen och projekteringen ska byggherren se till att det upprättas en realistisk tidplan för hela byggprojektet.

- Total byggtid, deletapper, uppföljning/justering av tidsplan

Svenska Ledargruppen

14

Att samordna arbetsmiljöarbetet i byggprojektet

- Anlita projektörer med kompetens och erfarenhet
- Tydliggöra ansvarsområden i byggprojektets arbetsmiljöarbete
- Dokumenterad egen organisation för att följa upp arbetsmiljöuppgifter i projektet
- Byggherren ska ha arbetsmiljökompetens som motsvarar byggprojektets storlek, komplexitet och risknivå

- Skapa förutsättningar för en god arbetsmiljö
- Utse lämpliga byggarbetsmiljösamordnare

Svenska Ledargruppen

15

Skapa förutsättningar för en god arbetsmiljö

Byggherren ska under varje skede av planeringen och projekteringen se till att arbetsmiljösynpunkter beaktas när det gäller såväl byggskedet som det framtida brukandet.

Vad betyder det?

Svenska Ledargruppen

16

Utse lämpliga byggarbetsmiljösamordnare

- Byggherren ska se till att det bara finns en Bas-P och en Bas-U i byggprojektet vid varje given tidpunkt.
- Det ska alltid framgå vem som är Bas-P/U eller handläggare.
- En person kan utses till både Bas-P och Bas-U.

- Byggherren ska utse Bas-P så snart som planeringen och projekteringen av ett byggprojekt har påbörjats. Byggherren ska också se till att Bas-P tidigt påbörjar arbetsmiljösamordningen.
- När byggherren utser Bas-P och Bas-U ska byggherren välja de som kan avsätta tillräckligt med tid och personal för arbetsmiljöuppgifterna i byggprojektet.

Svenska Ledargruppen

17

Utse lämpliga byggarbetsmiljösamordnare

- En lämplig person eller handläggare för uppdraget är den som har den **utbildning, kompetens** och **erfarenhet** som behövs för arbetsmiljöarbetet med hänsyn till byggprojektets storlek, komplexitet och risknivå.
- Byggherren ska kunna styrka dessa kvalifikationer.

Svenska Ledargruppen

18

Att utse en BAS

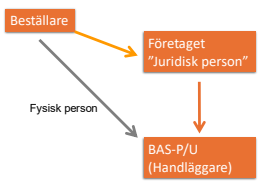

Byggherren befrias inte från ansvar för de arbetsuppgifter som Bas-P och Bas-U har, även om byggherren utser någon annan till byggarbetsmiljösamordnare (backupansvar)

I NJA 2004:102 (Högsta domstolens yttrande): "All delegation sker på den delegerandes risk och delegation får effekt först när den som mottar delegeringen har kompetensen härför och när den delegerande har förvissat sig om att allt fungerar som det ska."

Svenska Ledargruppen

19

20

När krävs en skriftlig arbetsmiljöplan?

- Om arbetet är omfattande och kräver förhandsanmälan, dvs:
  - ✓ arbetet beräknas pågå under längre tid än 30 arbetsdagar, och sysselsätta mer än 20 personer samtidigt vid något tillfälle, eller
  - ✓ det totala antalet persondagar beräknas bli fler än 500 dagar.
- Om arbetet innebär särskild risk.

Svenska Ledargruppen

21

Arbete med särskild risk som kräver AMP

1. Risk för fall till lägre nivå där nivåskillnaden är två meter eller mer.
2. Risk att begravas under jordmassor eller sjunka ned i lös mark.
3. Kemiska eller biologiska ämnen som medför särskild fara för hälsa och säkerhet eller som omfattas av krav på medicinsk kontroll.
4. Risk för att exponeras för joniserande strålning.
5. Arbete i närheten av högspänningsledningar.
6. Arbete som medför drunkningsrisk.
7. Arbete i brunnar, tunnlar och anläggningsarbete under jord.
8. Arbete som utförs under vatten med dykarutrustning.
9. Arbete som utförs i kassun under förhöjt lufttryck.
10. När sprängämnen används.
11. Vid lansering, montering och nedmontering av tunga byggelement eller tunga formbyggnadselement .
12. Arbete med passerande fordonstrafik.
13. Vid rivning av bärande konstruktioner, av hälsofarliga material eller ämnen.

❑Särskild hänsyn ska beaktas där annan verksamhet kommer att pågå samtidigt.

Svenska Ledargruppen

22

Krav på innehåll i Arbetsmiljöplan

Under planeringen och projekteringen

- Beskriva hur organiseringen, samordningen och arbetsmiljöarbetet ser ut i det skedet, och under byggskedet ska uppgifterna för det skedet framgå
- Arbete med särskild risk och åtgärder till dem

Tillägg under byggskedet

- Ordnings- och skyddsregler
- Samordning med pågående verksamhet (om inte byggherren ser behov av det tidigare)

Svenska Ledargruppen

23

Arbetsmiljöplan

- Finnas tillgänglig på byggarbetsplatsen från och med att det första byggnads- eller anläggningsarbetet påbörjas.
- Den ska finnas tillgänglig i pappersformat eller digitalt.
- Alla som arbetar på byggarbetsplatsen ska enkelt kunna ta del av och lätt kunna förstå de delar av arbetsmiljöplanen som berör dem

Svenska Ledargruppen

24

Arbetsmiljöplan – Byggherrens ansvar

- **Byggherren ansvarar för arbetsmiljöplanen**
- Ska se till att en skriftlig arbetsmiljöplan upprättas innan det första byggnads- eller anläggningsarbetet påbörjas. Annars utdöms en sanktionsavgift,
- Ska se till att den finns tillgänglig på byggarbetsplatsen.
- Ska se till att den uppdateras med hänsyn till hur arbetet fortskrider samt till de eventuella förändringar som har skett i byggprojektet.
- Ska se till att arbetsmiljöplanen överlämnas från Bas-P till Bas-U innan arbetet påbörjas.

Svenska Ledargruppen

25

Generell arbetsmiljöplan

- En generell arbetsmiljöplan kan användas vid olika byggnads- och anläggningsarbeten som:
- utförs under en viss angiven tidsperiod och
- som beställs av samma byggherre,
- pågår under som mest två dagar,
- i huvudsak är likadana,
- ofta återkommer och har liknande förutsättningar

Svenska Ledargruppen

26

Arbetsmiljödokumentation

- Byggherren ska:
- Se till att den arbetsmiljödokumentation som kan behövas vid framtida arbeten med byggnaden eller anläggningen upprättas.

  Se till att alla anpassningar som behövs i arbetsmiljödokumentationen genomförs. Hänsyn till hur arbetet fortskrider och de eventuella förändringar som skett under byggskedet ska tas.

  Förvara arbetsmiljödokumentationen så länge som byggnaden eller anläggningen består. Om objektet överlåts ska byggherren lämna över arbetsmiljödokumentationen till den nya innehavaren.

Svenska Ledargruppen

27

28

Kontrollera och följa upp det förebyggande arbetsmiljöarbetet

- Byggherren ska löpande följa upp arbetsmiljöarbetet.
  - Ge Bas-P/U rätt förutsättningar
  - Kontrollera att Bas-P/U utför sina uppgifter
- Om Bas-P/U informerar om brister (t.ex. hos en projektör eller entreprenör) ska byggherren se till att åtgärder vidtas för att åstadkomma en säker arbetsmiljö.
- Vid omedelbar eller allvarlig fara för liv eller hälsa ska byggherren avbryta eller förändra arbetet tills arbetsmiljörisken åtgärdats.

Svenska Ledargruppen

29

Övergripande process

- För att säkerställa byggherre-/beställaransvaret behöver man se över hela processen från idé/behov till genomfört projekt.
- Dels vilka risker och krav som finns samt vem (intern eller externt) ska ta de olika roller som krävs samt hur det ska genomföras och följas upp.
- Beroende på risker och komplexitet av projektet så kommer olika krav att behöva sättas.

Svenska Ledargruppen

30

Exempel på aktiviteter i processen

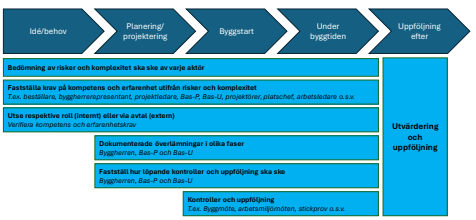

Svenska Ledargruppen

31

Utmaningar

- Den nya lagstiftningen ställer större krav på att byggherren säkerställer hela kedjan i organisationen.
- Ansvaret går ej att delegera bort.
- Större krav på dokumentation.
- Kompetenskravet på byggherren, byggarbetsmiljösamordnare och projektörer har höjts.

Svenska Ledargruppen

32

Summering Byggherrens uppgifter

- **Övergripande ansvar för att organisera och ställa krav**
- **Förebygga arbetsmiljörisker i byggprojektet**
  - Rutiner för arbetsmiljöarbetet i byggprojektet
  - Tidsplanering
- **Samordna arbetsmiljöarbetet i byggprojektet**
  - Skapa förutsättningar för en god arbetsmiljö
  - Utse lämpliga byggarbetsmiljösamordnare, Bas-P och Bas-U, ska kunna styrka kvalifikationerna hos utsedd Bas-P och Bas-U och de handläggare som används för samordningsarbetet
  - Anlita projektörer med kompetens och erfarenhet
  - Tydliggöra ansvarsområden i byggprojektets arbetsmiljöarbete
  - Dokumenterad egen organisation för att följa upp arbetsmiljöuppgifter i projektet
  - Byggherren ska ha arbetsmiljökompetens som motsvarar byggprojektets storlek, komplexitet och risknivå
- **Kontrollera och följa upp det förebyggande arbetsmiljöarbetet**
- **Arbetsmiljöplan**
  - Byggherren ansvarar för arbetsmiljöplanen
  - Överlämning av arbetsmiljöplanen och arbetsmiljöarbetet i övrigt
- **Förhandsanmälan**
- **Arbetsmiljödokumentation**

Svenska Ledargruppen

33

Konsekvenser

Om tid finns…

Svenska Ledargruppen

35

Skyddsansvar & Straffansvar

Skyddsansvar

- Fastställer ansvar för förebyggande arbetsmiljöåtgärder.
- **Sanktionsavgifter**

Straffansvar

- I efterhand ska fastställas vem som bar ansvar för att en olycka/tillbud inträffade.
- Riktas enligt svensk rätt alltid mot en fysisk person.
- Döms av domstol och ses som en kriminell handling.

Svenska Ledargruppen

36

⚠️ Byggherrens brister i arbetsmiljöansvaret – Branden på Oceana

1. Otydlig ansvarsfördelning mellan byggherre, BAS-P och BAS-U
•Rapporten visar att **uppdraget till BAS-funktionerna var oklart** – ansvarsområden och befogenheter var inte tydligt definierade i uppdragsavtalen.
•Byggherren hade **inte följt upp** att BAS-P och BAS-U verkligen utförde sina uppgifter enligt AFS 1999:3.
•Det saknades **dokumenterade rutiner** för hur samordningen skulle ske mellan projektering och produktion.

2. Bristande kontroll av arbetsmiljöplanen (AMP)
•Arbetsmiljöplanen var **inte uppdaterad** under byggskedet, trots förändringar i arbetets innehåll och riskbild.
•Byggherren hade **inte säkerställt att planen fanns tillgänglig på arbetsplatsen** eller att alla aktörer kände till dess innehåll.
•Det framgår att **riskbedömningar var ofullständiga**, särskilt för arbeten med fallrisk och tunga lyft.

3. Otillräcklig uppföljning av arbetsmiljöarbetet
•Det **systematiska arbetsmiljöarbetet (SAM)** följdes inte upp kontinuerligt under byggtiden.
•Skyddsronder och uppföljningar dokumenterades oregelbundet, och **byggherren saknade rutiner för att kontrollera BAS-U:s arbete**.
•Erfarenhetsåterföring från tidigare projekt hade inte använts för att förbättra arbetsmiljöorganisationen.

Svenska Ledargruppen

37

⚠️ Byggherrens brister i arbetsmiljöansvaret – Branden på Oceana

4. Bristande samverkan och kommunikation
•Det fanns **brister i kommunikationen mellan byggherre, entreprenörer och BAS-funktioner**.
•Risker som identifierats i projekteringen fördes inte vidare till produktionsskedet, vilket tyder på **svag överlämning mellan BAS-P och BAS-U**.
•Entreprenörerna fick **otillräcklig information om specifika risker**, vilket påverkade planering och skyddsåtgärder.

5. Otillräcklig kompetenskontroll och delegering
•Byggherren hade **inte verifierat BAS-funktionernas kompetens** enligt lagkrav.
•Det fanns **ingen dokumenterad delegering** som visade att den som fick uppdraget hade nödvändiga kunskaper och resurser.
•Det saknades bevis på att **byggherren själv hade tillräcklig arbetsmiljökompetens** för att kunna följa upp BAS-rollerna.

6. Brister i riskhantering och förebyggande arbete
•Riskinventeringen i projekteringsskedet var **bristfällig** och omfattade inte alla arbetsmoment.
•Vissa riskfyllda arbeten (t.ex. arbete på hög höjd) hade **inte försetts med tydliga skyddsåtgärder i planeringsfasen**.
•Detta ledde till att **risker identifierades först under byggtiden**, vilket är för sent enligt arbetsmiljöföreskrifterna.

Svenska Ledargruppen

38

Svenska Ledargruppen AB
info@ledargruppen.se
031-760 87 99

LinkedIn

Hemsida

Svenska Ledargruppen

45